

Normy w Bibliotece Głównej AGH

Agnieszka Podrazik
Biblioteka Główna AGH

30 października 2019 roku w Punkcie Informacji Normalizacyjnej odbył się audyt nadzoru, który przeprowadzony został przez audytorów Polskiego Komitetu Normalizacyjnego. W jego efekcie PIN BG AGH utrzymał w mocy, na kolejny rok, świadectwo stosowania Systemu Zarządzania Bezpieczeństwem Informacji potwierdzające jego zgodność z normą PN-EN ISO/IEC 27001:2017-06.

Punkt Informacji Normalizacyjnej w BG AGH, przed kilku laty z sukcesem przekształcony z tradycyjnej czytelnicy i obecnie udostępniający normy niemal wyłącznie na nośniku elektronicznym to efekt ponad oddziałowej współpracy Oddziału Zbiorów Specjalnych pod kierownictwem mgr Agnieszki Podrazik oraz pracowników Oddziału Zbiorów Specjalnych oraz Samodzielnej Sekcji ds. Komputeryzacji pod kierownictwem mgr. Dariusza Czaplickiego. Podczas audytu została zaprezentowana Elektroniczna Księga Gości (EKG), która w raporcie PKN została wskazana jako mocna strona systemu w PIN. Likwidacja dotychczasowej tradycyjnej księgi gości była jednym z zaleceń ubiegłorocznej kontroli ze względu na przepisy RODO. Audytorom został także zaprezentowany nowy system obsługi plików norm, który przygotował i wdrożył dr Mirosław Luśtyk. W raporcie końcowym PKN modernizacja systemu (poprzedzona wymianą serwera dedykowanego plikom norm) została opisana jako kolejna mocna strona SZBI wdrożonego w PIN BG AGH. PIN BG AGH prowadzi pełną obsługę użytkowników w zakresie informacji normalizacyjnej. Zbiór norm obejmuje ponad 95 tysięcy Polskich Norm (PN) gromadzonych od lat 50. na nośniku papierowym oraz około 50 tysięcy aktualnych Polskich Norm w wersji elektronicznej. Drugim najliczniejszym zbiorem (ponad 50 tysięcy pozycji), który cieszy się dużym zainteresowaniem tak pracowników naukowych jak i coraz częściej studentów, jest stale aktualizowany, elektroniczny zbiór norm ASTM (American Society for Testing and Materials). Dodatkowo w skład kolekcji wchodzi kilkunastotysięczny zbiór archiwalnych norm branżowych (BN) oraz normy i wytyczne technicznych organizacji i stowarzyszeń technicznych takich jak: Stowarzyszenie Elektryków Polskich (SEP), Izba Gospodarcza Gazownictwa (IGG), Polskie Zrzeszenie Inżynierów i Techników Sanitarnych (PZITS) czy Instytut Techniki Budowlanej (ITB). Od wielu lat gromadzone są także niemieckie normy DIN z wybranych dziedzin. Czytelnia Norm, Patentów i Zbiorów Kartograficznych to jedyne w Małopolsce miejsce oferujące dostęp do kompletu Polskich Norm i bogatej kolekcji norm zagranicznych, dodat-

kowym atutem jest fakt, że tak normy jak i specjalistyczne bazy danych udostępniane są wszystkim zainteresowanym bezpłatnie. Użytkownicy mogą liczyć na pomoc w wyszukaniu norm oraz dokumentów towarzyszących – zmian i poprawek do norm, w ustaleniu poprawnych numerów dokumentów czy sprawdzeniu aktualności norm. W przestronnym pomieszczeniu Czytelnicy Norm, Patentów i Zbiorów Kartograficznych na potrzeby użytkowników norm przygotowanych jest kilkanaście terminali komputerowych, sprzęt drukujący jak i stanowiska z dostępem do Internetu. Podstawowym źródłem danych o Polskich Normach pozostaje portal PKN – wiedza.pkn.pl. W Czytelni dostępna jest także baza danych PERINORM, która pozwala na prowadzenie zaawansowanych wyszukiwań bibliograficznych wśród dokumentów europejskich i międzynarodowych. Możliwość dotarcia do innych zagranicznych norm uzupełnia baza IHS ENGINEERING WORKBENCH, która zawiera setki tysięcy danych na temat zagranicznych dokumentów normatywnych, przede wszystkim wydawanych przez organizacje amerykańskie. Z materiałoznawczych źródeł zawierających dane w dużej mierze opierające się na normach godna polecenia jest baza TOTAL MATERIA, kompleksowa baza materiałowa, zawierająca właściwości ponad 450.000 materiałów (metali, polimerów, materiałów ceramicznych, kompozytów). Baza umożliwia wyszukiwanie materiałów pod kątem ich oznaczeń, składu chemicznego, właściwości mechanicznych oraz zawiera unikalne wykresy krzywych naprężeń. Szczegółowe informacje o usługach PIN BG AGH można znaleźć na stronie internetowej BG AGH: www.bg.agh.edu.pl/PIN

Tak bogata oferta Biblioteki Głównej AGH w zakresie dostępu do Polskich Norm nie byłaby możliwa bez wieloletniej już ścisłej współpracy z Polskim Komitetem Normalizacyjnym. PKN – realizując strategię dotyczącą edukacji normalizacyjnej – wprowadził przed kilku laty zasady współpracy ze szkołami wyższymi, mające na celu kształtowanie świadomości w zakresie normalizacji, w tym przygotowania przyszłych absolwentów szkół wyższych do udziału w pracach normalizacyjnych na szczeblu europejskim i międzynarodowym oraz uwzględniając ważny interes społeczny, jakim jest upowszechnianie informacji normalizacyjnej¹. Znajomość eko-

¹ Strategia PKN dotycząca edukacji normalizacyjnej [online]. PKN, 2019 [dostęp: 2019-11-30]. Dostępny w: https://www.pkn.pl/sites/default/files/sites/default/files/imce/files/strategia_edukacji_normalizacyjnej.pdf

Normalizacja jest obecna w prawie wszystkich dziedzinach życia

fot. Adobe Stock

nomicznego, technicznego i społecznego znaczenia norm i normalizacji, jak i korzyści, jakie przynosi ich stosowanie, staje się niezbędna nie tylko dla przyszłych inżynierów, lecz także menadżerów, naukowców i wykwalifikowanych pracowników. Na podstawie dwustronnej umowy (zawartej w 2010 roku i kontynuowanej) Polski Komitet Normalizacyjny bezpłatnie przekazuje do BG AGH zbiór aktualnych Polskich Norm oraz udziela rabatu całej uczelni na zakup norm i innych wydawnictw PKN. Realizacja zamówień na Polskie Normy za pośrednictwem BG AGH gwarantuje jednostkom AGH 25 proc. rabatu. Z kolei zamówienia na normy zagraniczne i wydawnictwa organizacji normalizacyjnych pozwalają ograniczyć do minimum formalności oraz czas oczekiwania na dokumenty. Wszelkie zapytania w sprawie dostępności norm oraz zamówienia na normy polskie i zagraniczne można kierować bezpośrednio do czytelni lub drogą mailową na adres: normy@bg.agh.edu.pl

Dwa podstawowe wymogi stawiane przez PKN uczelniom wyższym, które chciałyby uzyskać dostęp do Polskich Norm to: wdrożenie Systemu Zarządzania Bezpieczeństwem Informacji zgodnie z wymaganiami normy PN-ISO/IEC 27001 oraz wprowadzenie do programu studiów przedmiotu nauczania poświęconego problemom normalizacji.² Polskie Normy chronione są prawem autorskim jak utwory literackie, a autorskie prawa majątkowe do nich przysługują Polskiemu Komitetowi Normalizacyjnemu. W celu ochrony informacji stanowiącej własność PKN Punkt Informacji Normalizacyjnej BG AGH w 2010 roku wdrożył, utrzymuje i doskonali System Zarządzania Bezpieczeństwem Informacji (SZBI) zgodny z wymaganiami normy PN-ISO/IEC 27001, który podlega rokrocznie wspomnianym audytom ze strony PKN. W związku z wprowadzeniem koniecznych zabezpieczeń dostęp do zbioru norm elektronicznych możliwy jest wyłącznie na miejscu w Czytelni Norm, na terminalach komputerowych, bez możliwości kopiowania i przesyłania plików oraz zdalnego dostępu. Pracownicy i studenci AGH na potrzeby dydaktyczno-naukowe mają jednak możliwość wykonania wydruków fragmentów norm, pod warunkiem rejestrowania tychże kopii, gdyż umowa z PKN nie zezwala, aby ze zbiorów udostępnianych w BG AGH tworzyć podzbiory dodatkowych kopii pełnych tekstów norm w poszczególnych jednostkach. Akademia Górniczo-Hutnicza wywiązuje się także z drugiego z koniecznych warunków, jakim jest wprowadzenie do programu studiów przedmiotu obejmującego zagadnienia normalizacji. Przedmiot

² Polityka Edukacyjna 2018-2019 Polskiego Komitetu Normalizacyjnego [online]. PKN, 2019 [dostęp: 2019-30-11]. Dostępny w: <https://www.pkn.pl/o-pkn/strategia-i-polityka/polityka-edukacyjna-pkn>

fot. J. Rzepczyński

„Zintegrowane Systemy Zarządzania”, który został zakwalifikowany przez PKN jako spełniający wymogi Polityki Edukacyjnej realizowany jest na Wydziale Odlewnictwa AGH. Celem przedmiotu raportowanego przez władze AGH jako wzorcowy w zakresie edukacji normalizacyjnej jest zapoznanie studenta z zasadami normalizacji europejskiej i międzynarodowej. Wykłady oraz ćwiczenia obejmują zagadnienia dotyczące między innymi celów normalizacji i roli norm, podstawowych terminów i klasyfikacji norm, działalności PKN oraz międzynarodowych organizacji normalizacyjnych, dyrektyw europejskich oraz norm zharmonizowanych. W zakresie zagadnień poświęconych informacji normalizacyjnej zajęcia realizowane są w oparciu o współpracę z Punktem Informacji Normalizacyjnej działającym w Bibliotece Głównej AGH. W ramach wspomnianego przedmiotu studenci Wydziału Odlewnictwa oraz zainteresowani pracownicy i studenci innych wydziałów w ostatnich latach (2018 i 2019) mieli możliwość wysłuchania wykładu eksperta PKN. W bieżącym roku akademickim planowane jest powtórzenie wykładu w ramach prowadzonego przedmiotu. Ostatnie seminarium „Normalizacja dla inżynierów i menadżerów – czy jest potrzebna?” odbyło się 29 maja 2019 roku. Wysłuchaliśmy dr. inż. Zygmunta Niechody – doradcy prezesa Polskiego Komitetu Normalizacyjnego. Seminarium zorganizowane wspólnie przez Punkt Informacji Normalizacyjnej Biblioteki Głównej AGH oraz Polski Komitet Normalizacyjny poświęcone było potrzebie edukacji normalizacyjnej w środowisku akademickim przygotowującym specjalistów zarówno w dziedzinach technicznych, jak też w zarządzaniu produkcją i przedsiębiorstwem. Wykład uświadomił słuchaczom, iż znajomość zasad normalizacji powinna być niezbędna już na etapie prac innowacyjnych i badawczo-wdrożeniowych. Uczestnicy seminarium dowiedzieli się, jak ważna jest to wiedza z punktu widzenia:

Wykład „Normalizacja nie tylko dla inżynierów”, BG AGH, 13.06.2018 roku

Pierwsza Polska Norma, PN-f-401 z 1925 roku

„Temperatura odniesienia dla narzędzi mierniczych i przedmiotów warsztatowych”. BG AGH jest w posiadaniu jedynej znanego, oryginalnego egzemplarza normy

Świadectwo stosowania SZBI wydane przez PKN dla PIN BG AGH

- państw i społeczeństw, w odniesieniu do konkurencyjności gospodarczej i dostępu do rynków światowych, zrównoważonego rozwoju, działalności regulacyjnej, zakupów publicznych;
 - przedsiębiorstw, w odniesieniu do transferu technologii, znajomości rynków, dobrych praktyk zarządzania, uznawania jakości;
 - konsumentów, w odniesieniu do porównywania wyrobów i usług, poprawy jakości, informacji o funkcjonowaniu urządzeń, bezpieczeństwa i wpływu na środowisko;
 - naukowców; w odniesieniu do pomiarów, oceny ryzyka, rozpowszechniania innowacji.
- Doskonałym podsumowaniem seminarium są słowa:
- „Uczenie się o normach i normalizacji pomoże ci robić postępy jako studentowi lub na wczesnych etapach twojej kariery. Nie tylko nauczy cię kluczo-

wych procesów inżynierii/nauki oraz technik, które są powszechnie akceptowane, ale również wykaże, że masz wiedzę na temat oznakowania CE i dostępu do rynku, możesz planować zadania, obniżyć koszty, podwyższyć jakość dla siebie i twojej firmy oraz wykazać, że produkty spełniają kryteria badań w odniesieniu do na przykład bezpieczeństwa”.³ Uzasadnieniem głębokiej potrzeby edukacji normalizacyjnej na uczelni technicznej niech będzie tekst cenionego eksperta PKN dr. inż. Zygmunta Niechody, będący podsumowaniem jego pasjonujących, a przede wszystkim inspirujących wykładów prowadzonych w AGH w ramach dwustronnej umowy o współpracy ze szkołą wyższą pomiędzy Polskim Komitetem Normalizacyjnym a AGH w Krakowie.

³ *Świat zbudowany na normach*, tłum. dr inż. Zygmunt Niechoda, Danish Standards Foundation, 2015

Potrzeba edukacji normalizacyjnej na wyższej uczelni

dr inż. Zygmunt Niechoda
doradca Prezesa Polskiego
Komitetu Normalizacyjnego

Normalizacja jest jedną z głównych sił napędowych nowoczesnej gospodarki. Weszła do prawie wszystkich dziedzin życia znacznie wykraczając poza tradycyjną domenę techniki. Normy stosowane są w ekonomii, zarządzaniu, wszelkiego typu usługach, a nawet w sferze społecznej. Jako uzgodnione i uznane reguły do dobrowolnego stosowania wspomagają, a często nawet zastępują przepisy prawa wzmacniając przez to rozwój społeczeństwa obywatelskiego, w którym zainteresowani obywatele decydują o tym, co i w jaki sposób chcieliby osiągnąć. Dla firm normalizacja jest jednym ze sposobów redukcji kosztów wyrobów i usług oraz podniesienia efektywności i wydajności organizacji. Stosowanie lub niestosowanie pewnych norm może oznaczać sukces lub porażkę na rynku.

Gospodarce i obywatelom normalizacja umożliwia:

- redukcję rosnącej różnorodności wyrobów i zapewnienie ich kompatybilności;
 - poprawę komunikacji;
 - eliminację barier w handlu;
 - zwiększenie potencjału innowacyjności;
 - zwiększenie bezpieczeństwa, ochrony zdrowia i życia;
 - ochronę interesów społecznych i konsumenckich.
- Znaczenie normalizacji stale rośnie, ponieważ (De Vries):

- Firmy nie mogą być dłużej traktowane jako izolowane organizacje, zarówno w transakcjach handlowych, jak i w ich działaniach technicznych. Specyfikacje techniczne wybrane przez firmę muszą być dopasowane do konkretnego otoczenia firmy.
- Tendencja do koncentrowania się na biznesie podstawowym i kontraktowanie na zewnątrz innej działalności wymaga uzgodnienia z dostawcami na przykład specyfikacji wyrobu, danych wyrobu, protokołu komunikacji i jakości procesu produkcji i dostarczania towaru. Zazwyczaj firma ma wielu dostawców, każdego z wieloma własnymi klientami, dlatego najbardziej zyskową drogą do rozwiązania tego problemu jest użycie szeroko akceptowanych norm.
- Tendencja do zwracania większej uwagi na jakość i zarządzanie środowiskowe zwiększają nie tylko zapotrzebowanie na nowe normy systemów zarządzania, ale także zwiększa potrzebę innych norm, ponieważ systemy zarządzania zmuszają firmy do prowadzenia działalności w sposób strukturalny – normy wyrobów, środ-

¹ H. de Vries, “Standardization: a new discipline?”, w: T.D. Schoechele and C.B. Wagner (eds.), *Standardization and Innovation in Information Technology, Proceedings 2nd IEEE Conference SIIT 2001, Boulder, Colorado, USA, 2001*.